Love that Runs in the Family

ก้ามปู

บ้านปาร์คนายเลิศ ถนนวิทยุ เขตปทุมวัน
กรุงเทพมหานคร

> On the last day of the world
> I would want to plant a tree.
>
> *W.S. Merwin*

เมื่อเอ่ยชื่อ 'ปาร์คนายเลิศ' คนรุ่นใหม่อาจนึกถึงโรงแรมหรู คนรักธรรมชาติอาจนึกถึงพื้นที่สีเขียวเคียงขี่สับใจในกลางกรุงเทพฯ และคนรุ่นพ้อแม่บางคนอาจนึกถึงการอ้างเป็นตำนานของ 'นายเลิศ' และ 'บ้านปาร์ค' ซึ่งเป็นเรือนไม้สักหลังงามอายุเก็นร้อยปี ปัจจุบันเปิดเป็นพิพิธภัณฑ์ให้คนภายนอกเข้าเยี่ยมชม หรือถ้าเป็นคนรุ่นเก่ากว่านั้นก็อาจนึกถึงหลุมลึกจากการทิ้งระเบิดสมัยสงครามโลกครั้งที่ 2 ซึ่งปัจจุบันแปรเปลี่ยนเป็นบ่อบัวไปแล้ว

...ไม่ว่าจะถูกจดจำในแง่มุมใด 'ปาร์คนายเลิศ' คือพื้นที่ประวัติศาสตร์และเป็นปอดขนาดใหญ่ของกรุงเทพฯ เสมอ

Love that Runs *in the Family*

นายเลิศ เศรษฐบุตร หรือพระยาภักดีนรเศรษฐ ซื้อที่ดินทุ่งนาริมคลองแสนแสบผืนนี้ในช่วงต้นรัชกาลที่ 6 โดยมีเป้าหมายเพื่อสร้างเรือนพักผ่อนสำหรับครอบครัวช่วงวันหยุดสุดสัปดาห์ ตั้งอยู่ท่ามกลางแมกไม้นานาพรรณในเขต 'ปาร์ค' สไตล์อังกฤษ ดำเนินการก่อสร้างแล้วเสร็จทั้งหมดในปี 2458 จึงถือเป็นสวนแบบตะวันตกแห่งแรกของไทย และเกิดก่อนที่สวนลุมพินี สวนสาธารณะแห่งแรกจะเปิดให้บริการในอีกสิบปีต่อมา

ความเชี่ยวชาญของปาร์คนายเลิศสะท้อนความรักธรรมชาติของนายเลิศแทบทุกตารางนิ้ว ในบริเวณนี้มีต้นไม้ใหญ่เล็กกับร้อยสายพันธุ์ ไม้หลายต้นต่างก็มีเรื่องราวน่าสนใจเพราะตัว หรือขาดั้นต้นเดินทางมาไกล เช่น ต้นหางนกยูงดอกสีเหลืองจากมาดากัสการ์ รวมถึงต้นก้ามปูทรงแปลกตาที่แม่มเงาแทบจะขนานกับบึงน้ำต้นนี้

ก้ามปู หรือจามจุรี มีถิ่นกำเนิดแรกเริ่มอยู่ในทวีปอเมริกาใต้ นำเข้ามาปลูกในประเทศไทยราวปี 2443 ต้นก้ามปูในภาพไม่ปรากฏข้อมูลผู้ปลูกหรือช่วงเวลาที่ปลูก สืบค้นย้อนกลับไปได้เพียงเป็นต้นไม้ติดที่ดินมาตั้งแต่แรกซื้อ จึงคาดว่าน่าจะเป็นหนึ่งในก้ามปู่รุ่นแรกๆ ในประเทศไทย

หากเทียบกับไม้ยืนต้นสายพันธุ์อื่น ลูกหลานคาดเดาได้ไม่ยากว่านายเลิศชอบการปลูกต้นก้ามปูเป็นพิเศษ เพราะหลักฐานสนับสนุนคือต้นก้ามปูจำนวนมากซึ่งยืนต้นเรียงรายตลอดแนวถนนวิทยุและซอยสมคิด ล้วนเป็นผลงานการปลูกของนายเลิศสมัยยังเป็นจำขยะที่ดินเหล่านั้นทั้งสิ้น แม้ปัจจุบันส่วนหนึ่งจะทยอยหายไปหลังการจัดสรรที่ดินแบ่งขาย แต่ก็ยังมีจำนวนไม่น้อยที่เหลือรอดให้ร่มเงาตราบจนทุกวันนี้

เมื่อท่านผู้หญิงเลอศักดิ์ สมบัติศิริ ลูกสาวของนายเลิศเข้ามารับช่วงดูแลสถานที่แห่งนี้ ท่านก็สานต่อเจตนารมณ์ของบิดา โดยให้ความสำคัญและคำนึงถึงความอยู่รอดของต้นไม้ทุกต้น การสร้างอาคารหลังใหม่แต่ละครั้งจึงต้องออกแบบให้สอดคล้องกับไม้ใหญ่ที่ยืนต้นอยู่มาก่อน หากต้องจัดการกับต้นไม้จริงๆ จะไม่มีการตัดเด็ดขาด แต่ใช้วิธีล้อมแล้วย้ายออกไปปลูกที่อื่นแทน ยิ่งก้ามปูที่เป็นต้นไม้สุดรักของพ่อต้นนี้ ท่านผู้หญิงเลอศักดิ์ยิ่งดูแลอย่างดี โดยระหว่างก่อสร้างอาคารกักตึกอยู่ด้านข้าง ท่านได้ทำประกันต้นไม้ไว้นวงเงินที่ระบุได้เพียง 'สูงมาก' รวมถึงกำชับให้ทุกคนระมัดระวังเป็นพิเศษ

มองจากระยะไกลก็ยังเห็นว่าก้ามปูต้นนี้มีกลุ่มต้นพิโลเดนดรอนและเฟิร์นต่างๆ ซึ่งกอดเกี่ยวอยู่กับลำต้นอย่างแน่นหนา เป็นท่านผู้หญิงเลอศักดิ์นั่นแหละที่นำมาปลูกตกแต่งให้สวยงาม ไม้เลื้อยที่ใช้รากเกาะพยุงเหล่านี้มิใช่กาฝาก ไม่ทำอันตรายต้นไม้ใหญ่แต่อย่างใด และหากใครสังเกตโคนต้นในระยะประชิดก็จะเห็นแท่นปูนที่ซ่อนตัวอยู่หลังไบพิโลเดนดรอนและเฟิร์น ท่าหน้าที่ประคับประคองรองรับก้ามปู เพราะท่านผู้หญิงเกรงว่ากิ่งก้านจำนวนมากที่โน้มลงหน้าอาจทำให้ต้นหักลงได้

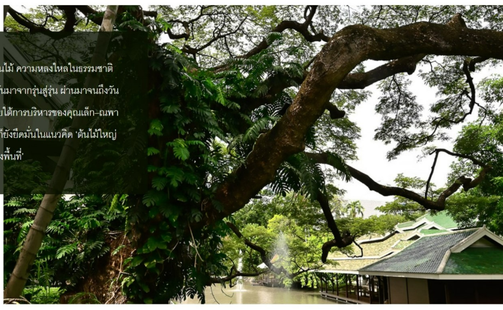

ความรักหวงแหนต้นไม้ ความหลงใหลในธรรมชาติ ถูกถ่ายทอดส่งต่อกันมาจากรุ่นสู่รุ่น ผ่านมาจนถึงวันนี้ปาร์คนายเลิศภายใต้การบริหารของคุณแล็ก-ณพา ภรณ์ โพธิรัตนังกูร ก็ยังยึดต้นไม้เป็นแนวคิด 'ต้นไม้ใหญ่' เป็นหัวใจสำคัญของพื้นที่

ธรรมชาติของต้นก้ามปูยิ่งแก่จะยิ่งแตกใบดก หากละเลยการดูแลจนแสงแดดต้องไม่ถึง กิ่งก้านหรือโคนต้นก็มักโดนเชื้อราจำจืดและทำให้เนื้อไม้เน่าเสียหาย ต้นก้ามปูอายุโตต้นนี้ซึ่งมีอายุราวๆ 110-120 ปีแล้วจึงต้องได้รับการตัดลางไบ และกิ่งบางส่วนออก เพื่อให้โปร่งโล่ง แสงแดดส่องถึง ซึ่งไม่เพียงลดความเสี่ยงในการเกิดเชื้อรา แต่ยังช่วยลดภาระน้ำหนักที่แต่ละกิ่งก้านต้องแบกรับ เมื่อประกอบเข้ากับการบำรุงดูแลอย่างสม่ำเสมอตั้งจากนักออกแบบภูมิทัศน์และฤกษกร ภายใต้เจตนารมณ์ที่ชัดเจนของลูกหลานนายเลิศ จึงทันใจได้ว่าต้นไม้สุดรักซึ่งสูงประมาณสิบสามเมตรต้นนี้จะแผ่ร่มเงากว้างและขอวดเส้นสายคดโค้งสวยแปลกตาของกิ่งก้านไปได้อีกนาน

...อย่างที่นายเลิศจะต้องภาคภูมิใจ